150 วิธีเพื่อทำดีกับแม่

﴿١٥٠ طريقة ليصل برّك بأمك﴾

[ไทย – Thai – تايلاندي]

สุลัยมาน บิน ศุก็อยรฺ อัศ-ศุก็อยรฺ

แปลโดย : ซุฟยาน ยูซุฟ

ผู้ตรวจทาน : ซุฟอัม อุษมาน

ที่มา : สำนักงานความร่วมมือเพื่อการเผยแพร่และสอนอิสลาม อัร-ร็อบวะฮฺ

2010 - 1431

islamhouse.com

﴿١٥٠ طريقة ليصل برّك بأمك﴾

« باللغة التايلاندية »

سليمان بن صقير الصقير

ترجمة: سفيان يوسف

مراجعة: صافي عثمان

المصدر: المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة

2010 - 1431

ด้วยพระนามของอัลลอฮฺ ผู้ทรงเมตตา ปรานียิ่งเสมอ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين
نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين، أما بعد:

ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพระองค์อัลลอฮฺได้ทรงเชื่อมโยงสิทธิของพระองค์ด้วยสิทธิของบิดามารดาในหลายๆ บริบท ดังพระดำรัสที่ว่า:

﴿وَقَضَى رَبُّكَ أَلاَّ تَعْبُدُواْ إِلاَّ إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَاناً إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِندَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُل لَّهُمَا أُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُل لَّهُمَا قَوْلاً كَرِيماً، وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُل رَّبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيراً﴾ (الإسراء : ٢٣ - ٢٤)

ความว่า และพระเจ้าของเจ้าบัญชาว่า พวกเจ้าอย่าเคารพภักดีผู้ใดนอกจากพระองค์เท่านั้นและจงทำดีต่อบิดา มารดา เมื่อคนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองคนบรรลุสู่วัยชราอยู่กับเจ้า ดังนั้นอย่ากล่าวแก่ทั้งสองว่า อุฟ !(กล่าวคำที่แสดงความรำคาญหรือไม่พอใจ) และอย่าขู่เข็ญท่านทั้งสอง และจงพูดแก่ท่านทั้งสองด้วยถ้อยคำที่อ่อนโยน และจงนอบน้อมแก่ท่านทั้งสองด้วยความเอ็นดูเมตตา และจงกล่าวว่า “ข้าแต่พระเจ้าของฉัน ทรงโปรดเมตตาแก่ท่านทั้งสองเช่นที่ทั้งสองได้เลี้ยงดูฉันเมื่อเยาว์วัย” (อัล-อิสรออ์ 23-24)

พระองค์ยังได้กำหนดให้การทำดีต่อท่านทั้งสองเป็นหนึ่งในหลายๆ สาเหตุที่จะนำพาบ่าวของพระองค์เข้าสู่สรวงสวรรค์ ดังปรากฏในวจนะที่มีสายสืบถูกต้องจากท่านศาสนทูตมุหัมมัด (ขอความจำเริญและสันติประสบแด่ท่าน) เล่าโดยอบู ฮุร็อยเราะฮฺ (ขออัลลอฮฺโปรดปรานท่าน) ว่าท่านศาสนทูตได้กล่าวว่า “**เขาคนนั้นเป็นผู้ที่ขาดทุนแล้ว เขาเป็นผู้ที่ขาดทุนแล้ว และเขาเป็นผู้ที่ขาดทุนอย่างแน่นอนแล้ว**” จึงมีคนถามขึ้นว่า เขาผู้นั้นเป็นใครกัน โอ้ศาสนทูตของอัลลอฮฺ ? ท่านตอบว่า “**ผู้ที่เมื่อเขาเจริญเติบโต ในขณะที่พ่อหรือแม่ หรือทั้งพ่อและแม่สองคนของเขายังมีชีวิตอยู่ แต่ก็มิได้เป็นสาเหตุให้เขาเข้าสรวงสวรรค์**”[1] (เนื่องจากเขามิได้ปรนนิบัติและกตัญญูต่อพ่อแม่ทั้งสอง)

แม้ว่าทั้งโองการอัลกุรอานและวจนะของท่านศาสนทูตมุหัมมัดจะระบุถึงความสำคัญและสถานะของบิดามารดาในภาพรวม แต่ท่านศาสนทูตเองก็กลับระบุถึงความยิ่งใหญ่แห่งสิทธิของมารดาในลักษณะที่จำเพาะเจาะจงอีกด้วย นั่นก็เพราะภาระและความเหนื่อยยากที่มารดาได้อุ้ม

[1] บันทึกโดย มุสลิม

ท้องลูกของนาง รวมทั้งความลำบากในการอบรมสั่งสอนลูก ซึ่งก็สมควรแล้วที่พวกนางจะได้รับสิทธิอันนี้

เคยมีคนถามท่านศาสนทูตว่า โอ้ ผู้เป็นทูตของอัลลอฮฺ มนุษย์คนใดที่ฉันควรจะให้การดูแลมากที่สุด? ท่านตอบว่า “**มารดาของท่าน**” เขาก็ยังถามต่อว่า ใครเป็นคนต่อไป? ท่านก็ตอบว่า “**มารดาของท่าน**” เขาผู้นั้นก็ยังถามต่ออีกว่า ใครเป็นคนต่อไป? ท่านศาสนทูตก็ย้ำคำเดิมว่า “**มารดาของท่าน**” ชายคนนั้นยังไม่ลดละถามอีกว่า ใครเป็นคนต่อไป? ท่านศาสนทูตจึงตอบไปในตอนสุดท้ายว่า “**บิดาของท่าน**”[2]

ในหนังเล่มเล็กนี้ ข้าพเจ้าได้เขียนถึง 150 วิธีทำดีต่อแม่ในสถานการณ์และสภาพต่างๆ กัน ข้าพเจ้าได้อธิบายถึงวิธีการทำดีต่อท่านเพื่อเป็นแนวทางที่จะนำเราสู่ความโปรดปรานแห่งพระองค์อัลลอฮฺผู้เป็นเจ้า เพราะในปัจจุบันพวกเราต่างก็ร่ำเรียนทฤษฎีในเรื่องนี้กันมากแต่ขาดซึ่งแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ข้าพเจ้าจึงตระหนักถึงความสำคัญในการเขียนหนังสือเล่มนี้

ในการเขียนหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้ามิได้จัดเรียงหัวข้อเป็นลำดับ นั่นก็ด้วยเจตนาที่จะให้ผู้อ่านสัมผัสถึงการทำความดีในลักษณะต่างๆ กัน และเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับตนมากที่สุด ไม่ใช่อ่านการทำดีในลักษณะเดียวสุดท้ายก็เบื่อในเนื้อหาที่ไม่หลากหลาย อีกทั้งวิธีการทำดีต่อแม่ในหนังสือเล่มนี้ก็เป็นแนวทางที่สามารถปฏิบัติได้ทั้งหญิงและชาย นอกเสียจากบางวิธีการที่เหมาะเฉพาะกับลูกสาวเท่านั้น

ท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอวิงวอนความช่วยเหลือจากพระองค์อัลลอฮฺในการทำดีต่อบิดามารดา และขอพระองค์ทรงจัดให้พวกเราได้อยู่ร่วมกับบิดามารดาของเราในสรวงสวรรค์ชั้นสูงสุด และด้วยความปรานีแห่งพระองค์ขอทรงให้พวกเราเป็นผู้ที่แสวงหาความอ่อนน้อม และให้เราเป็นผู้ที่ปฏิบัติดีด้วยความอ่อนโยนต่อบิดามารของเรา ขอทรงให้การงานของเราเป็นไปเพื่อความพอพระทัยแห่งพระองค์

[2] บันทึกโดย อัล-บุคอรีย์

บทเริ่มต้น

ข้าพเจ้าลองสังเกตหลายๆ คนที่ทำดีต่อพ่อแม่ของเขา การกระทำที่เขาปฏิบัติมักจะเป็นการกระทำที่ง่ายไม่ต้องใช้ความพยายามสูงและไม่ต้องบังคับตนเอง แต่ความสุขที่ได้รับกลับล้นหลาม ความดีที่พวกเขากระทำวางอยู่บนรากฐานสามประการที่ร้อยรวมกันนั่นคือ พวกเขามีจิตใจที่บริสุทธิ์และเปิดกว้าง รอยยิ้มแจ่มใส และความจริงใจ สิ่งเหล่านี้เป็นบ่อเกิดแห่งความสุข ดังนั้นความสำเร็จจึงเปรียบเสมือนหุ้นส่วนของพวกเขา และความโปรดปรานแห่งพระองค์อัลลอฮฺผู้เป็นจึงเปรียบเสมือนมิตรสหายของพวกเขาไปเสียแล้ว

โอ้พี่น้องของฉัน

150 วิธีทำดีต่อแม่นี้ เป็นสิ่งที่ได้มาจากการสังเกตบุคคลต่างๆ รอบกายข้าพเจ้า และได้รวบรวมไว้เป็นหนังสือเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติและลู่ทางแก่ผู้ที่ต้องการทำดีต่อแม่ของตน หากท่านเห็นว่าใน 150 วิธีนี้มีประโยชน์แก่ท่านบ้าง ก็ขอจงนำมันไปปฏิบัติในทันที และหากเห็นว่ามันไม่ก่อประโยชน์อันใดแก่ท่าน ก็ขออย่าได้ลืมเลือนการดุอาอ์ขอพรให้แก่ข้าพเจ้าบ้าง

(1) **มอบของขวัญในทุกโอกาสที่เหมาะสม** เพราะการให้ของขวัญคือการมอบความสุข อาจจะเป็นในวันอีด, งานแต่งงานลูก, โอกาสที่ลูกๆ ประสบความสำเร็จ, กลับจากการเดินทาง, ย่างเข้าฤดูหนาว, ย่างเข้าฤดูร้อน, หายจากอาการป่วยไข้, และอื่นๆ

(2) **เปิดบัญชีธนาคารให้** ลูกๆ อาจจะตกลงช่วยกันออกเงินคนละเล็กคนละน้อยในทุกๆ เดือนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายให้ท่าน วิธีการนี้ท่านจะสะดวกใจมากกว่า เพราะอันที่จริงท่านก็คงมิได้ต้องการเงินจำนวนนั้นหากแต่อยากเห็นการเอาใจใส่ที่ลูกๆ มีต่อท่าน

(3) **เข้าใจการเปลี่ยนแปลงตามวัย** และควรที่จะปฏิบัติต่อท่านให้เหมาะกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

(4) **จงไตร่ตรองก่อนที่จะพูด** และระวังทุกคำพูด หลีกเลี่ยงคำพูดที่จะทำให้ท่านเสียใจ เพราะแม้แต่คำว่า “หึ” (คำที่แสดงอาการไม่พอใจ)อิสลามก็ยังห้ามปราม แล้วนับประสาอะไรกับคำพูดที่รุนแรงยิ่งกว่านั้น

(5) **ร่ำลาแม่เป็นคนสุดท้ายก่อนออกเดินทาง** แม่ควรจะเป็นคนสุดท้ายที่คุณเข้าไปพบก่อนออกเดินทาง ลาท่านด้วยตัวเองและอยู่กับท่านให้นานที่สุด พยายามทำให้ท่านมีความสุขที่สุดขณะที่คุณอยู่กับท่าน เพราะด้วยคำอุอาอ์ขอพรจากท่าน เป็นสิ่งที่คาดหวังว่าองค์อัลลอฮฺพระผู้เป็นเจ้าจะทรงตอบรับ แต่หากคุณอยู่ต่างประเทศก็ควรบอกลาท่านทางโทรศัพท์

(6) **เมื่อกลับจากการเดินทาง** แม่จะต้องเป็นคนๆ แรกที่คุณไปหา ให้สลามท่าน อยู่เป็นเพื่อนท่านให้ท่านสบายใจ ก่อนจะเดินทางกลับควรแจ้งท่านล่วงหน้าและควรหลีกเลี่ยงการกลับอย่างกระทันหันเพราะท่านอาจจะตกใจ เมื่อกลับมาถึงให้ไปหาท่านเร็วที่สุดไม่ว่าคุณจะกลับมาถึงเวลาใดก็ตาม ตราบใดที่ท่านยังไม่เห็นหน้าลูกตราบนั้นท่านจะยังคงห่วงและกระสับกระส่ายอยู่นั่นเอง

(7) **ในขณะที่อยู่ระหว่างการเดินทางพยายามโทรหาท่านทุก ๆ วัน** แม้จะเป็นช่วงเวลาสั้นๆ ก็ตาม ด้วยคำพูดเพียงน้อยนิดของลูกสามารถบังเกิดความปีติยินดีและช่วยคลายกังวล อีกทั้งยังช่วยปัดเป่าความกลัวในใจท่านด้วย

(8) **หากคุณอาศัยอยู่ในเมืองเดียวกันกับท่านจงไปเยี่ยมเยียนท่านทุก ๆ วัน** อย่าให้การงานของคุณเป็นอุปสรรค เพราะนี่เป็นอุตสาหะเพียงนิดหน่อยจากเรื่องเล็กน้อยที่สุดที่คุณสามารถทำให้แม่ พยายามให้เวลากับท่านและพบปะกับท่านบ่อยที่สุดเท่าความรักที่ท่านมีต่อคุณ และไม่ใช่ว่าเมื่อไปเยี่ยมท่านแล้วกลับแสดงอาการรีบร้อน ไม่ทันได้นั่งเป็นสุขก็รีบดูนาฬิการีบกลับ เหมือนกับว่าการมาเยี่ยมท่านเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ แท้จริง สิทธิของมารดานั้นยิ่งใหญ่กว่าการงานใดๆ

(9) **แต่หากคุณมิได้อาศัยอยู่ในเมืองเดียวกันกับท่าน** จงใช้ประโยชน์จากระบบการสื่อสารโทรหาท่านทุกวันอย่าให้ขาด

(10) **สิ่งที่ดีที่สุดที่คุณสามารถมอบให้มารดาคือการทำดีต่อคนที่ท่านรัก** และคนที่ท่านรักที่สุดก็คือลูกๆ ของท่านนั่นเองหรือพี่น้องของคุณ จงทำตัวสนิทชิดใกล้กับพี่น้อง คอยช่วยเหลือพวกเขาในทุกๆ เรื่อง แม่จะมีความสุขเพียงใดเมื่อได้เห็นผลของการทุ่มเทอบรมสั่งสอนลูกๆ งอกเงยออกดอกให้ท่านได้ชื่นชม และได้เห็นลูกๆ อยู่พร้อมเพรียงกัน

(11) **จุมพิตศรีษะของท่าน** มือของท่าน เท้าของท่าน การจุมพิตคือการนำพาความสุขเข้าสู่หัวใจท่านในระดับมหาศาลแม้จะเป็นการกระทำที่สามัญก็ตาม ข้าพเจ้ายังจำคำของดร.มัยซาเราะฮฺ ฏอฮิรฺ ได้ดี เธอกล่าวว่า ข้าพเจ้าจุมพิตศรีษะมารดาข้าพเจ้า มือของท่าน และเท้าของท่าน มาวันนี้ลูกๆ ของข้าพเจ้าก็จุมพิตศรีษะของข้าพเจ้า เท้าของข้าพเจ้า และมือของข้าพเจ้าเช่นกัน

(12) **อบรมสั่งสอนลูกคุณให้รู้จักความสูงส่งของมารดาด้วยคำพูดและการกระทำ** ทำให้ลูกเห็นว่าคุณปรนนิบัติมารดาคุณอย่างไร คุณให้เกียรติท่านแค่ไหน และปล่อยให้ลูกคุณปรนนิบัติคุณและมารดาของคุณเช่นนั้น

(13) **พยายามทำในสิ่งที่ท่านต้องการ** จัดหาสิ่งของที่ท่านต้องการ นี่เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่เราสามารถใกล้ชิดและบรรเทาความโกรธของท่าน

(14) **ทำตามคำมั่นสัญญา** เมื่อสัญญาแล้วจงทำตามสัญญา ไม่เช่นนั้นก็อย่าได้ให้สัญญากับท่านเสียแต่แรก

(15) **ให้คุณค่าทุกความสำเร็จของคุณเป็นผลมาจากความช่วยเหลือของพระองค์อัลลอฮฺจากนั้นก็เป็นผลจากการอบรมสั่งสอนของมารดา** ท่านจะรู้สึกภูมิใจและปลื้มปีติปานใดที่ความสำเร็จของลูกมาจากการเฝ้าอบรมของท่าน ทุกๆ ความสำเร็จของลูกก็คือความสำเร็จของแม่ด้วยเช่นกัน

(16) **หลีกเลี่ยงการต่อปากต่อคำกับมารดาแม้คุณจะเป็นฝ่ายถูก** จงใช้วิธีการที่ละมุนละม่อมเพื่อเสนอความคิดของคุณหากเป็นเรื่องที่สำคัญ แต่หากเป็นเรื่องปลีกย่อยก็ให้ปล่อยเป็นไปตามความต้องการของท่าน เพราะการรับฟังความคิดเห็นของท่านย่อมสำคัญกว่า

(17) **อย่าดูแคลนความเห็นของมารดาต่อหน้าผู้อื่น** หรือต่อหน้าพี่น้องของคุณไม่ว่าแม่ของคุณจะอยู่ตรงนั้นหรือไม่ก็ตาม เพราะไม่ว่าใครย่อมไม่อยากฟังคำพูดที่ดูแคลนตน มิหนำซ้ำการกระทำเช่นนั้นก็บ่งบอกถึงความไร้มารยาทอย่างมาก

(18) **อย่าดูถูกมารดา** หรือลดเกียรติท่านในบางเรื่องที่ท่านไม่มีความรู้ พยายามให้ความรู้ท่านเกี่ยวกับเรื่องนั้นในทางอ้อมเหมือนว่าคุณเองก็ไม่มีความรู้เรื่องนั้นเช่นเดียวกัน

(19) **หลีกเลี่ยงการหัวเราะเสียงดังต่อหน้ามารดา** หรือการพูดเสียงดัง, การส่งสายตาไม่สบอารมณ์, การแสดงอาการโกรธ, การแสดงอาการบูดบึ้ง การกระทำเหล่านั้นล้วนทำให้ท่านไม่สบายใจทั้งสิ้น

(20) **มารดาควรจะเป็นคนๆ แรกที่ทราบเกี่ยวกับความสำเร็จของคุณ** ให้ท่านรู้สึกว่าท่านเป็นคนแรกที่ได้เห็นคุณมีความสุข การได้เห็นลูกมีความสุขย่อมจะนำพาความสุขให้แม่ด้วยเช่นกัน วิธีนี้ยังจะช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับคุณอีกด้วย ท่านจะได้รู้สึกว่าคุณยังคงต้องการท่านอยู่เสมอแม้จะโตเป็นผู้ใหญ่แล้วก็ตาม

(21) **ให้ความสำคัญกับสุขภาพของมารดา** หากแม่คุณเป็นผู้สูงอายุจงเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมไม่ว่าจะเป็นเครื่องวัดความดัน เครื่องวัดระดับน้ำตาล อุปกรณ์ใช้ลุกหรือนั่งหรือจะเป็นอุปกรณ์อื่นๆ ที่จำเป็น

(22) **พามารดาไปตรวจสุขภาพทุกเดือน** เพื่อความสบายใจของทุกฝ่าย

(23) **ให้ความสำคัญกับความต้องการของมารดาตามช่วงอายุของท่าน** เช่น วัยผู้ใหญ่ย่อมจะต้องมีความจำเป็นและความต้องการเช่นผู้ใหญ่ วัยสาวก็อาจจะต้องการสิ่งใดที่เหมาะกับช่วงอายุของท่าน ดังนั้นเป็นหน้าที่ของคุณที่จะต้องสรรหาสิ่งเหล่านั้นดังที่แม่ของคุณเคยช่วยเหลือคุณเมื่อคุณยังเล็ก

(24) **เมื่อมารดาเจ็บป่วย** แสดงให้ท่านเห็นว่าคุณก็เจ็บปวดไปกับท่านด้วย และเมื่อท่านหายป่วยก็ทำให้ท่านเห็นว่าคุณดีใจแค่ไหน จงอยู่เคียงข้างท่านตลอดเวลา เอามือของคุณไปวางไว้บริเวณที่ท่านเจ็บและอ่านโองการอัลกุรอานและหะดีษ(วจนะของท่านศาสนทูต) มันจะช่วยให้ท่านหายป่วยด้วยพระประสงค์อัลลอฮฺ

(25) **เมื่อมารดาป่วยพยายามปลอบโยนและทำให้ใจท่านสงบ** บอกท่านว่าท่านจะต้องกลับไปแข็งแรงดังเดิม อย่าให้ท่านรับรู้ข่าวใดๆ เกี่ยวกับสุขภาพที่อาจจะย่ำแย่ของท่าน หรือจะเป็นเรื่องใดก็แล้วแต่ที่จะทำให้ท่านระคายเคือง จงปลอบโยนท่านด้วยข้อเท็จจริงที่ว่าการเจ็บป่วยนั้นเป็นเรื่องปกติ อาการเจ็บป่วยคือหนทางที่พระองค์จะทรงชำระล้างความผิดของเราและเมื่อชำระเสร็จสิ้นเราก็จะกลับไปแข็งแรงเหมือนเดิม

(26) **จ้างแพทย์เฉพาะทางมารักษามารดาที่บ้าน** หรือพาท่านไปหาหมอหากท่านยังคงพอไปได้ และทำความเข้าใจกับหมอด้วยว่าช่วยให้กำลังใจท่าน อาการของท่านมันเล็กน้อยและจะดีขึ้นในอีกไม่ช้า

(27) **ช่วยมารดาสานสัมพันธ์** อาจจะเป็นการพาท่านไปเยี่ยมเพื่อน หรือญาติๆ เพราะท่านจะรู้สึกสบายใจหากมีโอกาสได้ไปเยี่ยมญาติๆ หรือเพื่อนๆ มันยังสามารถยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างกันให้แน่นแฟ้นขึ้นและถือเป็นการแสดงถึงความฏออัต(เชื่อฟัง)ต่ออัลลอฮฺ ซึ่งมารยาทในการไปเยี่ยมเยียนใครนั้น ควรจะมีอะไรติดไม้ติดมือไปฝากคนที่เราไปเยี่ยมด้วย

(28) **เตรียมกล่องเฉพาะให้มารดา** ภายในกล่องอาจจะบรรจุขนมนมเนย ลูกอม ของเล่น หรือของขวัญเล็กๆ เผื่อหากมีหลานๆ มาเยี่ยม ท่านจะได้แจกของเหล่านั้นให้หลานๆ ได้ เพราะเด็กๆ มักจะชอบขนมและของเล่นอยู่แล้ว เมื่อได้รับก็อยากจะมาเยี่ยมย่าหรือยายของพวกเขาอีก

(29) **เมื่อมารดามีธุระต้องเดินทางไกล** พยายามติดต่อท่านตลอดเวลาจนกว่าท่านจะถึงที่หมาย และหากท่านต้องค้างแรมก็พยายามติดต่อท่านสม่ำเสมอ

(30) **อย่าเอาเรื่องไม่สบายใจของคุณไปเล่าให้มารดาฟัง** หรือโอดครวญถึงความเจ็บปวดของคุณให้ท่านได้ยิน เพราะจะทำให้ท่านไม่สบายใจเปล่าๆ สิ่งที่ควรทำคือบอกท่านว่าการงานของคุณราบรื่นดี พระองค์จะทรงช่วยทำให้มันดีขึ้น และคุณเองก็มีกำลังใจดีมาก

(31) **ไม่ควรให้มารดาทราบเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวของคุณ** ลูกเปรียบเสมือนกล่องดวงใจของแม่ เมื่อทราบว่าลูกกำลังมีปัญหา ด้วยความเป็นแม่ย่อมที่จะพยายามหาทางออกให้ลูกไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตามเพื่อความสุขของลูก ดังนั้นเพื่อเป็นการดีแก่ทั้งชีวิตครอบครัวและตัวแม่ของคุณจงอย่านำปัญหาครอบครัวไปบอกท่าน

(32) **อย่าชื่นชมภรรยาต่อหน้าแม่บ่อย ๆ** ไม่ว่าภรรยาของคุณจะเป็นคนดีแค่ไหน หรือแม้จะเป็นการเล่ารายละเอียดชีวิตแต่งงานของคุณก็ตาม เช่นคุณได้ทำอะไรให้ภรรยาบ้างหรือภรรยาคุณให้ทำอะไรให้คุณบ้าง เพราะแม่อาจจะน้อยใจเมื่อรับรู้ว่ามีหญิงอื่นสำคัญต่อชีวิตลูกมากกว่าตน ท่านจะรู้สึกว่าตัวเองเป็นคนลงทุนลงแรงแต่สุดท้ายคนที่ได้ประโยชน์กลับเป็นคนอื่น ดังนั้นจงรักษาความสัมพันธ์ให้เหมาะสมทั้งแม่และภรรยาของคุณ

(33) **ในทางตรงกันข้ามคุณก็ไม่ควรที่จะชื่นชมแม่คุณต่อหน้าภรรยาคุณเช่นกัน** แน่นอนว่าคุณสมควรที่จะให้เกียรติแม่สูงที่สุด แต่ก็อย่าได้นำภรรยาคุณไปเปรียบเทียบกับแม่คุณเด็ดขาด เพราะทั้งแม่และภรรยาต่างก็อยู่ในสถานะที่ไม่เหมือนกันและลักษณะของสัมพันธภาพก็ไม่เหมือนกัน หน้าที่รับผิดชอบและสิทธิที่คุณจะต้องให้แก่ทั้งสองก็ต่างกัน ซึ่งก็จะต้องสมบูรณ์ไม่ขาดตกบกพร่อง

(34) **หลีกเลี่ยงการตัดสินปัญหาระหว่างพ่อกับแม่ของคุณ** มันไม่มีความจำเป็นที่คุณจะต้องเข้าไปตัดสินปัญหาของท่านทั้งสอง จงแสดงออกอย่างเหมาะสม และพยายามสมานสัมพันธ์ของท่านทั้งสองในทางอ้อม

(35) **อย่าวิจารณ์การแต่งกายของมารดา** ไม่ว่าจะเป็นรูปลักษ์ภายนอก, รสนิยม, วิธีการแต่งตัว, หรือจะเป็นการเข้าสังคม หากคุณเห็นว่าสิ่งเหล่านั้นมันประเจิดประเจ้อและเกรงว่าคนอื่นจะเอาไปวิจารณ์ ก็ควรบอกท่านโดยใช้วิธีที่แยบคายที่สุดเพื่อท่านจะได้ไม่รู้สึกอายและเสียใจ

(36) **ต่อหน้าแม่ทำให้ดูเหมือนว่าความสัมพันธ์ระหว่างคุณกับพี่น้องของคุณยังคงแน่นแฟ้น** แม้อันที่จริงแล้วกำลังมีปัญหากัน การทะเลาะระหว่างพี่น้องเป็นสิ่งที่ทำให้แม่เสียใจที่สุด

(37) **ไม่ว่าสภาพชีวิตคู่ของพ่อแม่คุณจะเป็นอย่างไร** อย่าได้สนับสนุนพ่อของคุณให้แต่งงานใหม่ แม้นั่นคือทางออกที่ดี หากจะสนับสนุนก็ให้ทำในทางลับอย่าได้เปิดเผยให้แม่คุณรู้

(38) **ให้ความรู้ทางศาสนาแก่มารดาด้วยวิธีที่แยบคายและนุ่มนวล** ไม่ว่าจะเป็นการซื้อเทปให้ฟัง หนังสือศาสนา หรือพาไปฟังการสอนศาสนาตามสถานที่ต่างๆ

(39) **อย่าขัดท่านหากท่านจะไปฟังการสอนศาสนา** คุณควรจะพาท่านไปฟังการเรียนการสอนตามสถานที่ที่เปิดสอน จัดเตรียมกำหนดการสอนต่างๆ หรือในโอกาสพิเศษทางศาสนา หรือจะเป็นรายการสอนศาสนาทางทีวี

(40) **ช่วงเวลาที่ดีที่สุดที่คุณจะทำดีต่อแม่** คือ ช่วงเวลาการทำอิบาดะฮฺ หากคุณมีโอกาสไปประกอบพิธีหัจญ์หรืออุมเราะฮฺพร้อมแม่ของคุณ นั่นคือโอกาสดีที่คุณสามารถช่วยเหลือและเอาใจใส่ท่าน จับมือประคองท่านยามเมื่อท่านต้องการไปทำธุระที่ใดหรือคอยเตือนท่านถึงสิ่งกีดขวางตามถนน คอยสังเกตและระวังท่านตลอดเวลา

(41) **ขอให้ท่านยกโทษให้พี่น้องของคุณ** ยามเมื่อพวกเขาทำผิดหรือเมื่อการอบรมของท่านเข้มงวดเกินไป เพราะความผิดพลาดที่พวกเขาทำลงไปนั้นมาจากการยั่วยุของชัยฏอน ในไม่ช้าอัลลอฮฺก็จะทรงชี้ทางสว่างให้พวกเขาเอง

(42) **อย่าขยายความผิดที่คนอื่นกระทำต่อท่านให้มันใหญ่โต** ไม่ว่าคนพวกนั้นจะเป็นญาติสนิท เพื่อนๆ หรือลูกๆ แต่จงช่วยกันลดทอนแรงกระทบกระเทือนหรือความเจ็บปวดที่จะมีต่อท่าน

(43) **อย่านำข่าวร้ายมาบอกโดยไม่มีการอารัมภบทล่วงหน้า** และห้ามโทรบอกข่าวร้ายทางโทรศัพท์ ทางที่ดีทีสุดคือให้มาเจอท่านด้วยตัวเอง หลังจากให้สลามและพูดคุยเล็กน้อยถึงค่อยบอกข่าวคราวนั้น และคอยย้ำเตือนท่านถึงผลบุญของผู้ที่มีความอดทน

(44) **สตรีเพศนั้นแม้จะมีอายุมาก** แต่ก็ยังชื่นชอบคำพูดไพเราะอ่อนหวานและเคล้าอารมณ์ ดังนั้นหากเป็นไปได้ก็จงสรรหาอะนาชีดดีๆ ให้ท่านฟัง โดยเฉพาะหากเสียงนั่นเป็นเสียงลูกของท่าน ท่านก็จะไม่มีวันลืมเลยทีเดียว

(45) **อย่าเน้นถึงความชราภาพของท่าน** หรือพยายามทำให้ท่านรู้สึกว่าตนเองหมดสภาพไม่สามารถทำอะไรที่จำเป็นได้อีก พยายามให้กำลังใจท่าน ให้ท่านรู้สึกว่าตนเองยังคงกระปรี้กระเปร่า คอยอยู่เคียงข้างในทุกช่วงวัยของท่าน

(46) **อย่าขัดท่านในเรื่องความสวยความงามของสตรีเพศ** แม้ว่าท่านจะอายุมากแล้ว ไม่ว่าจะเป็นน้ำหอม เครื่องสำอาง เสื้อผ้าสวยๆ หรือจะเป็นเสื้อผ้าออกงาน จงช่วยให้ท่านกลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง

(47) **หากพ่อคุณมีภรรยาหลายคนและพวกนางก็มีปัญหาระหว่างกัน** อย่าได้ชื่นชมภรรยาคนอื่นต่อหน้าแม่คุณเป็นอันขาด หรือไปตัดสินอะไรต่อหน้าแม่คุณถึงแม้ว่าภรรยาของพ่อคุณคนนั้นจะเป็นฝ่ายถูกก็ตาม ทางที่ดีที่สุดในกรณีเช่นนี้คืออย่าได้แสดงความเห็นใดๆ แต่ให้

ทำตัวเป็นสะพานเชื่อมระหว่างพวกนาง และอย่าแสดงออกว่าคุณเห็นด้วยหรือเอนเอียงไปด้านภรรยาพ่อคุณคนใดให้แม่คุณเห็น

(48) **อย่าชื่นชมการอบรมของแม่คนอื่นต่อหน้าแม่คุณจนเกินเลย** หรือจะเป็นการหวังว่าจะได้รับการอบรมเช่นลูกๆ ของคนอื่น หรือหวังที่จะได้รับตำแหน่งเช่นที่ลูกคนอื่นได้รับ เพราะนั่นเป็นการดูถูกแม่ของคุณและบ่งบอกว่าคุณไม่พอใจกับการอบรมเลี้ยงดูที่แม่คุณได้เคยทุ่มเทให้กับคุณมาตลอดชีวิตของนาง

(49) **ในขณะที่สนทนากับแม่** จงให้ความสนใจเป็นพิเศษ ประสาทสัมผัสทั้งหมดก็ควรจะจดจ้องอยู่ที่การสนทนา ตรงไหนควรจะหัวเราะก็หัวเราะ หรือตรงไหนเป็นเรื่องเศร้าก็ควรแสดงออกบ้าง อย่าได้เป็นคนไม่มีความรู้สึกขณะที่สนทนากับท่าน

(50) **ยิ้มให้ท่านเสมอ** หรือจะเป็นการหยอกล้อในขอบเขตอันสมควร แต่หากในสถานการณ์ที่ตึงเครียดคุณก็ควรจะมั่นคง ตื่นตัวตามสถานการณ์

(51) **บอกเล่าความเป็นไปของสถานการณ์โลกให้มารดาทราบ** หรือจะเป็นการเล่าเรื่องดีๆ ที่ท่านชอบให้ฟัง หากเป็นข่าวของลูกๆ ท่านจะยิ่งชอบมาก

(52) **ชื่นชมการอบรมของมารดาที่มีต่อลูก ๆ** และการเสียสละต่างๆ

(53) **บอกให้มารดาทราบว่าความหวังอันสูงสุดในชีวิตคุณ** คือการทำให้ท่านมีความสุข และความพึงพอใจของท่านคือสิ่งที่คุณต้องการ ให้ท่านได้รับรู้ว่าคุณจะเป็นบ่อเกิดแห่งความสุขให้กับท่าน เพราะถ้าคุณทำได้นั่นย่อมหมายถึงคุณได้ทำให้ฝันของท่านเป็นจริง และการที่ท่านได้เห็นความฝันของลูกๆ เป็นจริงก็เพียงพอที่จะบังเกิดความเป็นสุขให้แก่ท่าน

(54) **ทำดีต่อตายายของคุณหากท่านยังมีชีวิตอยู่** การช่วยแม่ปรนนิบัติท่านทั้งสองถือเป็นการทำดีเช่นกัน หรือหากท่านทั้งสองเสียชีวิตไปแล้วจงพยายามปฏิบัติคุณความดีต่างๆ อุทิศให้ท่านทั้งสองเช่นการขอดุอาอ์ การบริจาคทานให้ และอื่นๆ อันจะยังผลให้ตายายของคุณเป็นสุขและจะพึงพอใจในแม่ของคุณ ท่านศาสนทูตมุหัมมัด (ขอความสันติจงมีแด่ท่าน) กล่าวว่า "**เมื่อลูกหลานอาดัมจบชีวิตลง การงานของเขาทุกสิ่งจะถูกตัดขาดนอกจากสามสิ่ง คือการบริจาคทานที่ถาวร ความรู้ที่ยังประโยชน์แก่ผู้อื่น และดุอาอ์จากลูกกตัญญู**"

(55) **ทำทานสาธารณะกุศลเพิ่มคุณความดีให้มารดา** ไม่ว่าจะเป็นการร่วมลงขันสร้างมัสยิด,อุปการะเด็กกำพร้า ให้การสนับสนุนกิจกรรมท่องจำอัลกุรอาน และการช่วยเหลือคนยากคนจน

(56) **เมื่อได้ยินมารดาเอ่ยถึงความใฝ่ฝันของท่าน** หรือสิ่งของใดก็แล้วแต่ที่มีความเกี่ยวข้องกับท่าน จงรีบเร่งจัดการและทำให้มันเป็นจริงขึ้นมาด้วยความสามารถที่คุณมี อย่ารีรอให้ท่านเอ่ยปาก

(57) **มารดาควรจะอยู่เหนือทุกการงานของคุณ** รวมไปถึงเพื่อนๆ หรือแม้แต่ภรรยาและลูกๆ ของคุณ

(58) **เชิญมารดามาเที่ยวที่บ้าน** พยายามให้ท่านค้างคืนที่บ้านคุณ ท่านจะได้มีสิ่งใหม่ๆ เข้ามาในชีวิตบ้าง และท่านย่อมจะมีความสุขกับการเอาใจใส่ของลูกๆ

(59) **พามารดาไปเที่ยวพร้อมครอบครัว** ไม่ว่าจะเป็นครอบของคุณหรือไปพร้อมญาติพี่น้องของคุณ การท่องเที่ยวจะทำให้ท่านกระฉับกระเฉงและมีความสุข

(60) **พามารดาไปทานอาหารในภัตตาคารดี ๆ** การไปรับประทานอาหารดีๆ ไม่ได้มีการจำกัดอายุ หรือหากแม่เขินอายจงคะยั้นคะยอให้ท่านไปโดยใช้เหตุผลที่ดี

(61) **พามารดาไปเที่ยวห้างร้าน** หรือพาไปที่ร้านค้าหรูหราต่างๆ นั่นอาจจะเป็นหนึ่งในความฝันของท่าน แล้วทำไมคุณไม่ทำให้ความฝันของท่านเป็นจริงด้วยมือของคุณ

(62) **จัดหาของขวัญที่เหมาะสมกับเพศชาย** แม่จะได้มอบให้พ่อของคุณในโอกาสต่างๆ นี่เป็นการทำดีที่มีผลต่อส่วนรวม

(63) **ชื่นชมบิดาให้มารดาได้ยิน** ท่านจะภูมิใจหากได้ยินสิ่งนั้นจากปากของคุณ

(64) **ชื่นชมการจัดการภายในบ้านของมารดา** หรือจะเป็นการปรนนิบัติที่ท่านทำให้พ่อของคุณ พยายามให้กำลังใจท่าน และทำให้ท่านรู้สึกมั่นใจในตนเอง

(65) **ลูกสาวมักจะสนิทกับมารดามากกว่าลูกชาย** ดังนั้นจงเก็บความลับของแม่ไว้ให้ดี หากเป็นไปได้ก็ควรปรึกษาแม่ในเรื่องที่เป็นความลับ และต้องเข้าใจนิสัยของแม่ด้วย พยายามใกล้ชิดท่านเสมือนท่านเป็นเพื่อนคนหนึ่ง

(66) **มารดาหวังจะพึ่งลูกชายในสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ** จงทำตัวเป็นเสาหลักที่มั่นคง พร้อมให้แม่พักพิงยามเจอมรสุมชีวิต จงอยู่เคียงข้างท่าน คอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจ และเสนอแนวทางดีให้ท่าน

(67) **ปฏิบัติต่อพี่สาวหรือน้องสาวอย่างเอ็นดูและอ่อนโยน** ปฏิสัมพันธ์กับพวกหล่อนอย่างสุภาพ อาจจะให้ของขวัญบ้างในโอกาสพิเศษ แม่จะพึงพอใจการปฏิบัติเช่นนี้มากเพราะท่านชอบให้ผู้อื่นทำดีกับลูกสาวของท่าน

(68) **จงให้เกียรติและภูมิใจกับการกระทำของมารดา** เพราะในบางช่วงอายุท่านอาจจะกระทำบางอย่างที่ไม่เป็นที่ถูกใจของคนรอบกาย ดังนั้นจงยอมรับการกระทำของท่าน แต่ทั้งนี้ก็จะต้องเป็นการกระทำที่อยู่ในกรอบของอิสลามและหลักปฏิบัติของสังคม

(69) **สอนให้ลูก ๆ รู้จักอ่อนน้อมต่อมารดาของคุณ** อาจจะเป็นการใช้ให้ลูกๆ นำของขวัญไปให้แม่คุณในโอกาสต่างๆ

(70) **ยามแก่ชราคุณควรจะประคับประครองมารดา** ใส่รองเท้าให้ท่าน หรือเป็นคนนำทางท่านไปยังที่ต่างๆ เพราะไม่มีใครจะทำหน้าที่นี้ดีเท่าลูกของท่านอีกแล้ว

(71) **จัดหาของสมนาคุณแก่ลูกคนใดที่ปฏิบัติตัวดีและคอยช่วยเหลือมารดาของคุณ** หรืออาจจะจัดเป็นการแข่งขันใครเป็นคนที่ปรนนิบัติแม่ของคุณดีที่สุดในบรรดาลูกๆ

(72) **มารดามักจะเอาใจใส่ดูแลบ้าน** จงคอยช่วยเหลือท่านในการรักษาสภาพของบ้าน ซ่อมแซมหรือตกแต่งบ้านอยู่สม่ำเสมอ

(73) **ห้องนอนถือเป็นสถานที่ ๆ พิเศษสำหรับมารดา** ตกแต่งห้องนอนของท่านให้เหมาะสมกับท่าน หรือคุณจะให้ท่านเลือกตกแต่งห้องนอนเอง นอกจากห้องนอนแล้วห้องรับแขกก็นับเป็นอีกห้องหนึ่งที่ท่านจะให้ความสำคัญ จงตกแต่งให้ดีที่สุด

(74) **ทำดีและช่วยเหลือญาติพี่น้องของมารดา** หากเป็นไปได้จงทำตัวเป็นสะพานเชื่อมระหว่างพวกเขา

(75) **หากมารดามีงานอดิเรกที่ชื่นชอบเป็นพิเศษ** จงสละเวลาเพื่อสรรหาสิ่งจำเป็นที่ท่านต้องใช้ในการทำกิจกรรมนั้นๆ

(76) **ในส่วนงานอดิเรกของคุณ** จงผลิตงานอันสร้างสรรค์ให้ท่านโดยเฉพาะ เช่นหากคุณเป็นกวีก็จงเขียนบทกลอนให้ท่าน หรือหากคุณเป็นนักเขียนก็อาจจะเขียนเรื่องสั้นให้ท่าน

(77) **ในบางสังคมมารดาชอบที่จะตั้งชื่อหลานเช่นเดียวกับชื่อของตน** แต่ที่ไม่ทำอย่างนั้นก็เพราะไม่อยากจะเข้าไปก้าวก่ายชีวิตครอบครัวของลูกจึงปล่อยให้เป็นสิทธิของลูกที่จะเลือกตั้งชื่อ แต่อย่างไรแล้วการตั้งชื่อลูกคุณตามชื่อแม่ย่อมจะทำให้ท่านดีใจ และถือเป็นการสร้างความสุขให้ท่านอีกทางหนึ่ง

(78) **ยามขึ้นรถหรือยานพาหนะใดควรให้มารดาขึ้นเป็นคนแรก** ยามลงก็ให้ท่านลงก่อนเป็นคนแรกเช่นกันนอกเสียจากท่านต้องการความช่วยเหลือขณะลงจากรถ

(79) **คำพูดที่สุภาพกับมารดา** ไม่แข็งกระด้าง หรือเป็นคำพูดตลาด แต่ควรจะเป็นคำพูดที่เพราะหูและสละสลวย

(80) **อาจจะจัดให้มีการแข่งขันระหว่างลูก ๆ และหลาน ๆ ของมารดา** ใครจะเป็นคนที่ให้ของขวัญที่ดีทีสุดแก่แม่ เพื่อเป็นการปลูกฝังการทำดีและสำนึกในบุญคุณของแม่รองลงมาจากองค์อัลลอฮฺ และเพื่อเน้นหนักถึงความสำคัญของคนเป็นแม่

(81) **แสวงหาช่วงเวลาที่พระองค์ทรงตอบรับการขอดุอาอ์** และดุอาอ์ให้แม่ในช่วงเวลานั้นบ่อยๆ

(82) **บอกเล่าถึงความคิดเห็นและความตื่นเต้นของเพื่อน ๆ** ที่มีต่องานเลี้ยงที่แม่คุณเป็นคนจัด หรืออาจจะเป็นความมีรสนิยมและความพิถีพิถันของแม่คุณที่ทำให้พวกเขาประทับใจไม่รู้ลืม

(83) **อยู่เป็นเพื่อนมารดาโดยไม่มีสิ่งใดมารบกวน** ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์ การอ่านนิตยสารต่างๆ และงานอื่นๆ ที่ดึงความสนใจของคุณออกจากแม่

(84) **ลูกสาวควรปล่อยให้แม่ได้รู้จักและติดต่อกับเพื่อน ๆ ของพวกเธอด้วย** อย่ารู้สึกตะขิดตะขวงใจกับแม่ และอย่าได้ห้ามที่แม่จะติดต่อทำความรู้จักกับเพื่อนๆ ของพวกเธอไม่ว่าจะด้วยการแสดงออกใดๆ หรือวิธีการใดๆ ก็ตาม

(85) **ภูมิใจในตัวท่าน** ในทุกๆ ที่และทุกๆ สถานการณ์

(86) **เล่าเรื่องสอนใจเกี่ยวกับการทำดีต่อพ่อแม่ให้มารดาฟัง** เรื่องพวกนี้ย่อมที่จะทำให้รู้สึกสบายใจและมีความสุข

(87) **ขอให้มารดาดุอาอ์ให้คุณเป็นลูกกตัญญู** นี่เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าคุณยังให้ความสำคัญกับท่าน และยังแสดงออกถึงความอ่อนน้อมของคุณ

(88) **ขอดุอาอ์ให้มารดาพึงพอใจทุกการกระทำของคุณ** และให้ท่านช่วยขอดุอาอ์ให้คุณด้วยเช่นกัน สิ่งนี้จะทำให้ท่านรู้สึกถึงคุณค่าและความสำคัญของตน

(89) **แข่งขันกันทำดีต่อแม่** จงแข่งขันกันทำดีต่อแม่อย่างสม่ำเสมอ จงทำตัวเป็นผู้นำในเรื่องการทำดีต่อแม่ เพราะการทำดีย่อมส่งผลดี และการชี้แนวทางทำดีให้ผู้อื่น ผู้ที่ชี้แนะก็จะได้ผลบุญเฉกเช่นที่เขาทำโดยที่ผลบุญของเขาไม่พร่อง

(90) **อย่าขึ้นเสียงต่อหน้ามารดา** อย่าดูถูกท่าน จงละเอียดอ่อนยามเมื่อท่านร้องขอสิ่งใดหรือยามที่คุณรับใช้ท่าน

(91) **หากคุณอาศัยอยู่ในเมืองเดียวกันกับมารดา** แต่ระยะทางระหว่างบ้านคุณกับบ้านแม่คุณค่อนข้างไกล จงพยายามหาที่อยู่อาศัยที่ใกล้บ้านท่านมากที่สุด เพื่อความสะดวกในการรับใช้และการไปเยี่ยมเยียนท่าน

(92) **หรือแม้หากคุณทำงานอีกเมืองหนึ่ง** ก็จงมุ่งมั่นในการไปเยี่ยมท่านทุกครั้งที่มีโอกาส เพราะแม่อดทนเพื่อความสุขสบายของลูกมามากเท่าไหร่ อย่าทำให้ท่านต้องรอ ให้ท่านมีความสุขด้วยการพบหน้าลูก

(93) **เมื่อไปเยี่ยมมารดาให้พาลูก ๆ ไปด้วย** เพราะหลานๆ ก็เปรียบเสมือนลูกของแม่เช่นกัน ทุกครั้งที่ไปเยี่ยมท่านให้พาครอบครัวทั้งภรรยาและลูกๆ ไปด้วย เพื่อความแน่นแฟ้นระหว่างครอบครัวคุณและแม่ของคุณ อีกทั้งท่านจะได้มีความสุขกับการพบหน้าผู้ซึ่งครั้งหนึ่งเป็นเพียงความฝันของท่าน

(94) **ในหลาย ๆ โอกาสคุณก็อาจจะต้องขัดใจและฝืนตนเองบ้าง** ซึ่งก็ต้องนำเอาความจำเป็นของแม่, ความปราถนาของท่าน, และกิจการอื่นๆ ของท่านมาเป็นอันดับแรก แม้ว่าท่านจะไม่ได้แสดงออกถึงสิ่งเหล่านั้น เพราะการทำดีต่อแม่จะสมบูรณ์ได้นั้นก็ด้วยการทำให้ท่านพอใจโดยที่ท่านยังไม่ได้ร้องขอ

(95) **พิจารณาตนเองในทุก ๆ โอกาสและพิถีพิถันในทุกเรื่อง** การทำดีต่อแม่สมบูรณ์แล้วหรือไม่? หรือว่ามันยังขาดตกบกพร่อง? หรือคุณจะต้องกระทำการใดเพิ่มเติมเพื่อให้ท่านพอใจ? สิ่งเหล่านี้ทั้งหมดจะทำให้คุณสามารถเพิ่มปริมาณและคุณภาพการทำดีต่อแม่ให้ดียิ่งขึ้น

(96) **หัวใจคุณต้องวางอยู่บนความเชื่อมั่น** ว่าคุณงามความดีที่คุณปฏิบัติต่อพ่อแม่คุณในวันนี้จะย้อนกลับมาหาคุณในรูปแบบเดียวกันจากลูกคุณในไม่ช้าก็เร็ว จงทำดีต่อพ่อแม่เพื่อชีวิตคุณจะได้มีความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

(97) **เมื่อมารดาเจ็บไข้ได้ป่วย** จงอยู่เคียงข้างท่าน เฝ้าสังเกตอย่าให้คลาดสายตา สรรหาคนมาช่วยดูแลท่าน เอาใจใส่ท่านถามไถ่ถึงอาการของท่าน ยิ่งท่านอ่อนแรงลูกๆ ก็ยิ่งต้องดูแลท่าน พระองค์อัลลอฮฺได้ทรงกำหนดให้คนบางกลุ่มถูกโฉลกกับการทำดี จงเป็นหนึ่งในกลุ่มคนเหล่านั้น และจงเป็นคนแรกๆ ในคนกลุ่มนี้

(98) **ชื่นชมอาภรณ์ที่แม่เลือกใส่** ชื่นชมในรสนิยมและการเลือกที่ชาญฉลาดของท่านต่อหน้าผู้คน ท่านจะรู้สึกภูมิใจ

(99) **เล่าถึงประสบการณ์การท่องเที่ยวของคุณ** เอารูปที่คุณถ่ายกับเพื่อนๆ มาร่วมแชร์ความสุขกับท่าน เพราะการได้รับพรจากท่านก็เพียงพอแล้วสำหรับคุณ

(100) **เปิดอกรับความโศกเศร้าของท่าน** จงรับเอาข้อสังเกตของท่านด้วยหัวใจที่เปิดกว้าง และนำไปปฏิบัติด้วยความรู้สึกที่น้อบน้อมและพึงใจ

(101) **ปรึกษามารดาในการงานต่าง ๆ** และปฏิบัติตามคำแนะนำของท่าน

(102) **นั่งอย่างสำรวม**ในงานพบปะที่มีมารดาอยู่ด้วยเพื่อให้เกียรติท่าน

(103) **การรับประทานอาหารร่วมกับมารดาควรทานอาหารอย่างมีมารยาท** ตักอาหารและเครื่องดื่มที่ท่านชอบให้

(104) **เรียนรู้ตัวตนของมารดา** และปฏิสัมพันธ์ให้เหมาะสมกับความเป็นแม่ของท่าน เรียนรู้ที่จะเข้าใจแนวทางการดำเนินชีวิตของท่าน อะไรที่เป็นความสุขและความชื่นชอบของท่านก็จงจัดสรรให้

(105) **สำหรับลูกสาวจงอย่านำความวุ่นวาย**ในชีวิตครอบครัวของตนเองมาเป็นข้ออ้างละเลยการปรนนิบัติแม่ของตน อย่าให้ปัญหาครอบครัวมาขัดขวางการทำดีต่อแม่ของเรา แม่นั้นแม้จะมีลูกสักกี่คนแต่ลูกสาวย่อมมีสถานะแห่งหนเฉพาะที่ในใจแม่ ลูกสาวเปรียบเสมือนที่ปรึกษาเฉพาะของบรรดาแม่

(106) **ความต้องการบางประการของมารดา** บางครั้งก็สุดความสามารถที่ลูกชายจะเข้าใจได้ จึงเป็นหน้าที่ของลูกสาวที่จะต้องสังเกตและจัดหาให้แม่

(107) **เมื่อพาหลาน ๆ ไปเยี่ยมมารดา** จงระวังอย่าให้ลูกๆ ของคุณรื้อหรือทำลายข้าวของภายในบ้านท่านจนจะต้องมานั่งจัดและซ่อมแซมในภายหลัง มันจะทำให้ท่านไม่สบายใจ แต่ท่านอาจจะได้แต่เก็บเงียบไว้เพื่อความสบายใจของลูก

(108) **แต่เมื่อปรากฏว่าลูก ๆ ของคุณได้ทำลายข้าวของ**ในบ้านท่านไปบางส่วน เป็นหน้าที่ของคุณที่จะต้องจัดหาสิ่งนั้นหรือที่ดีกว่ามาทดแทนโดยเร็ว

(109) **จิตใจคนป่วยย่อมทรุดตามอาการ** ดังนั้นเราผู้เป็นลูกจึงควรไปเยี่ยมเยียนมารดาในโอกาสเช่นนี้ ช่วยท่านผ่านพ้นอุปสรรคเหล่านั้น แต่ก็ต้องระวังไม่ให้การไปเยี่ยมในคราวเดียวกันมากๆ สร้างความรำคาญให้ท่าน

(110) **หากครอบครัวคุณมีลูกหลานเยอะ**ก็ควรที่จะจัดตารางเยี่ยมเยียนมารดา การไปเยี่ยมเยียนท่านในคราวเดียวกันทั้งหมดย่อมไม่ดีแน่ เพราะจะทำให้ท่านรู้สึกรำคาญแต่ก็ไม่สามารถแสดงออกได้

(111) **ครอบครัวใดที่มีลูกหลานมาก** การพบปะก็ควรจะหาสถานที่ๆ เหมาะสม อาจจะเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ หรืออาจจะจัดเป็นทริปเที่ยว ไปสวนสาธารณะ หรือสวนอื่นๆ เพราะยิ่งแก่ตัวแม่ก็ยิ่งไม่สามารถจะทนต่อเสียงเอะอะโวยวายได้

(112) **การให้ทานกุศลสาธารณะนับว่าเป็นทางเลือกที่เหมาะสม** ให้ถือว่าเป็นของขวัญที่ลูกมอบให้แม่เพื่อตอบแทนความดีที่ท่านเคยมีต่อเรา

(113) **ลูกๆ ทุกคนย่อมมีความสามารถเฉพาะตัว**ที่ไม่เหมือนกัน บางคนอาจจะมีความอดทนสูง บางคนอาจจะเป็นคนที่มีความคิดเฉียบแหลม บางคนอาจจะเป็นคนตลก และอื่นๆ จะดีแค่ไหนถ้าลูกๆ ทุกคนรู้ว่าแม่เราชอบคนลักษณะนิสัยอย่างไรเราจะได้พยายามนำเสนอสิ่งนั้นเพื่อให้ท่านมีความสุข

(114) **นานปีทีหน ผูกพันมากขึ้น** น่าจะใช้ได้กันกับหลายๆ สถานการณ์ แต่อาจจะใช้ไม่ได้กับความผูกพันระหว่างแม่กับลูก เพราะแม่ไม่เคยเบื่อหน่ายที่ได้เห็นหน้าลูก หากคุณต้องการเพิ่มพูนความรักระหว่างแม่กับคุณก็จงหมั่นไปเยี่ยมท่าน

(115) **จัดหาอุปกรณ์สื่อสาร**และสอนการใช้งานให้มารดา ค่าโทรคุณก็ควรเป็นคนจ่าย คุณจะได้ผลบุญทั้งในแง่การทำดีต่อท่านและในแง่ผู้คนที่สามารถติดต่อท่าน

(116) **และหากมารดาของคุณใช้โทรศัทท์มือถืออยู่แล้ว** คุณควรส่งข้อความที่มีความหมายดีๆ ให้ท่าน ข้อความดีๆ จากลูกย่อมทำให้ท่านเป็นสุข

(117) **เมื่อมารดามีอายุมากขึ้น** ควรจะตระเตรียมของขวัญเพื่อมอบให้เพื่อนๆ ของท่านในโอกาสต่างๆ อาจจะเป็นของพื้นเมืองห่อสวยงาม

(118) **ควรจะเริ่มการสนทนาด้วยการให้สลามยามโทรหามารดา** อย่ารีบคุย ควรจะนิ่งฟังสิ่งที่ท่านพูด ยามสนทนาก็ควรจะเล่าสิ่งดีๆ ในชีวิตคุณให้ท่านฟัง เล่าด้วยความสุขไม่ต้องรีบร้อนหรือกลัวเสียเวลา และให้ท่านเป็นคนวางหูโทรศัพท์ก่อนคุณ

(119) **ในที่ชุมนุมที่มีมารดาอยู่ด้วย** คุณควรทำตัวสุภาพมีมารยาท ไม่พูดเสียงดังหรือทะเลาะกัน หรือพูดสิ่งใดที่ท่านไม่ชอบ

(120) **เมื่อกลับจากต่างประเทศควรจะมีของฝากให้ท่าน** อาจจะเป็นของขวัญจากการเดินทางซึ่งท่านจะเป็นสุขเมื่อเห็นคุณกลับมา

(121) **สถานที่ๆ มารดาเติบโต**หรือสถานที่ๆ ท่านเคยใช้ชีวิตช่วงที่เริ่มมีครอบครัว เราเคยคิดที่จะพาท่านไปเยี่ยมสถานที่นั้นอีกครั้งหรือไม่ เพื่อให้ท่านได้ย้อนความหลังให้กับตนเอง มันคงเป็นจะสวยงามอย่างยิ่งหากท่านสามารถย้อนกลับไปสัมผัสช่วงชีวิตในวัยเด็กและวัยรุ่น

(122) **ย้ำเตือนพี่น้องถึงความสำคัญของคุณความดี** ส่งเสริมให้พวกเขาแข่งขันในการทำความดีซึ่งก็จะทำให้ทุกฝ่ายมีความสุข

(123) **หากพ่อแม่คุณแยกทางกัน** จงอย่าทำให้ใครคนใดคนหนึ่งจากทั้งสองท่านต้องพบกับสิ่งที่ไม่พึงประสงค์จากตัวคุณ

(124) **เมื่อเกิดมีปัญหาครอบครัว** พยายามหาทางออกด้วยแนวทางสันติเพื่อหลีกเลี่ยงการล่มของชีวิตคู่

(125) **หากมารดาแต่งงานกับชายคนใหม่** จงให้เกียรติเขาและมีปฏิสัมพันธ์กับเขาอย่างเหมาะสม ในส่วนแม่ก็จงหมั่นให้ของขวัญท่านในโอกาสต่างๆ

(126) **และหากมารดาคุณแต่งงานกับชายคนใหม่** จงให้เกียรติเขาและปรึกษาเขาในการงานที่คุณเห็นว่าเหมาะสม และจงรับฟังคำแนะนำจากเขา

(127) **พยายามติดต่อทางโทรศัพท์กับผู้ที่มารดายกย่องและให้ความสำคัญกับเขา** และปล่อยให้แม่ได้พูดคุยกับเขาเองด้วย

(128) **เมื่อท่านอายุมากขึ้นจงเอาใจใส่สุขภาพ**ที่อ่อนแอของท่าน จับมือท่านเดินจัดหาสิ่งที่ท่านต้องการโดยไม่ขาดตกบกพร่อง

(129) **เมื่อมารดามีความคิดที่ไม่ตรงกับคุณ** อย่ามีทิฐิที่จะยึดถือแต่ความคิดของตัวเอง แม้ว่าความคิดของแม่จะไม่ถูกต้องนัก นอกจากว่าความคิดของท่านจะขัดต่อหลักการอิสลาม หากเป็นเช่นนั้นก็เป็นหน้าที่ของคุณที่จะต้องนำเสนอความคิดตนเองด้วยวิธีที่ประณีตที่สุด โดยพยายามหาวิธีเลี่ยงมิให้แม่ของคุณยืนกรานบนทิฐิและความหลงผิดของท่าน

(130) **หากมารดาเป็นคนที่ชอบอ่านนิตยสาร** คุณควรจะสมัครสมาชิกนิตยสารนั้นเสีย ถือเป็นของขวัญมอบให้แม่

(131) **มอบเงินให้แม่ใช้บ่อย ๆ** อย่าให้ท่านต้องเอ่ยปาก

(132) **หากจะซื้อสิ่งของจำเป็นหรือเครื่องอำนวยความสะดวกใดให้แม่** อย่าให้กังวลกับเรื่องราคาค่างวดจนเกินไป ให้ถือว่านั่นคือของขวัญที่คุณจะมอบให้แม่

(133) **และหากมารดาคุ้นเคยกับการใช้งานบัญชีธนาคาร** ก็ควรจะเปิดบัญชีให้ท่านและสอนท่านถึงการใช้งานเครื่องถอนเงิน โดยมอบสิทธิการใช้ประโยชน์จากบัญชีดังกล่าวให้ท่าน

(134) **หากคุณทำผิดต่อท่านในบางเรื่อง** จงขอความช่วยเหลือจากคนที่แม่ให้เกียรติเพื่อเป็นตัวกลางในการเข้าไปขอโทษแม่

(135) **เมื่อท่านแก่ตัวลง** อย่าใช้สรรพนามใดที่บ่งบอกว่าท่านนั้นแก่แล้ว เช่นคำว่า ยาย , ย่า, หรือ ผู้สูงอายุ เพราะอาจจะทำให้ท่านรูสึกระคายเคือง จงระวังเรื่องนี้ให้มาก

(136) **หากมารดากระทำการใดที่ไม่เหมาะ**ไม่ควรในชีวิตการแต่งงานของท่าน จงเลี่ยงที่จะให้คำแนะนำโดยตรง แต่จงใช้วิธีการอื่นที่ไม่ทำให้ท่านรู้สึกถูกดูถูก

(137) **พยายามคิดหาวิธีการใหม่ ๆ ที่จะทำดีต่อท่าน** จงสังเกตจากผู้ที่มีความกตัญญูรอบๆ ตัวคุณ พยายามเลียนแบบการทำดีของพวกเขา

(138) **จุดเพียงพอในการทำดีต่อมารดาไม่ควรมีคำว่าสิ้นสุด** แต่ให้สำนึกไว้ว่าสิ่งที่เราทำให้ท่านนั้นหากเทียบกับสิ่งที่ท่านทำให้เราแล้วเทียบกันไม่ได้เลย จงแสวงหาแนวทางที่ดีที่สุดที่จะทำดีต่อท่าน

(139) **ไม่ว่าการกระทำของมารดาจะเป็นเช่นไร อย่าดูถูกการกระทำ**, ความคิด, และคำชี้แนะของท่านแม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ตาม ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม แต่ควรจะแนะนำและหยอกเล่นกับท่านในบางโอกาส

(140) **อย่าพูดขัดขณะที่ท่านกำลังพูด** หรือแทรกขึ้นขณะที่ท่านกำลังสนทนา หรือฟังคนอื่นขณะที่ท่านกำลังพูดกับคุณ จงตั้งใจฟังในสิ่งที่ท่านพูด

(141) **ศึกษาหะดีษที่กล่าวถึงผลการทำดี** หรือชีวประวัติของลูกกตัญญูทั้งหลาย มันจะทำให้คุณมีกำลังใจที่จะทำดีมากขึ้น

(142) **เมื่อเห็นคนได้รับการทดสอบ**จากพระองค์อันเนื่องความอกตัญญูของเขา จงกล่าวว่า “การสรรเสริญเป็นของอัลลอฮฺ ผู้ซึ่งทำให้ข้าพระองค์ห่างไกลจากสิ่งที่เขาผู้นั้นถูกทดสอบ” เพราะคำกล่าวนี้จะทำให้คุณห่างไกลจากการทดสอบอันหนักหน่วงของพระองค์

(143) **ในวงสนทนาพบปะของมารดาอย่าหันหลังให้ท่าน** (ไม่สนใจ) หรือทำตัวออกห่าง หรือให้แม่คุณเลือกคนอื่นเพื่อคอยช่วยเหลือท่าน ในสถานการณ์เช่นนั้นจงทำตัวพร้อมเสมอที่จะให้ความช่วยเหลือและพร้อมตอบรับการเรียกใช้ของท่านให้ทันท่วงที

(144) **เมื่อมารดาประสงค์จะออกไปเดิน** หารองเท้าให้ท่านใส่ คอยช่วยพยุงท่านขณะที่สวมรองเท้า จับมือท่านไว้ ซึ่งคุณควรจะฝึกให้เป็นนิสัย

(145) **อย่าเป็นคนสุดท้ายที่รับทราบเรื่องราวของแม่** หรือเป็นคนสุดท้ายที่กล่าวอวยพรให้ท่านในโอกาสต่างๆ จงรีบเร่งเป็นคนแรกๆ ในเรื่องเหล่านี้ เพราะมันบ่งบอกถึงความสำคัญและการเอาใจใส่ของคุณที่มีให้กับแม่

(146) **ในขณะที่ท่านกำลังโกรธและต่อว่าคุณนั้น** อย่าเถียงท่าน หรือหาเหตุผลมาโต้แย้ง อดทนไว้ก่อนแล้วค่อยหาโอกาสที่เหมาะสมเพื่ออธิบายเหตุผล และหากคุณเป็นคนผิดก็จงขอโทษและจุมพิตศีรษะท่านเพื่อขออภัย

(147) **มารดาบางคนถูกพระองค์อัลลอฮฺทดสอบด้วยเป็นคนอารมณ์ร้อน** คุณจะต้องอดทน พยายามทำตัวให้เคยชิน และวิงวอนจากพระองค์ให้แม่คุณเลิกเป็นคนอารมณ์ร้อน และวิงวอนจากอัลลอฮฺเพื่อให้การอดทนของคุณเป็นผลตอบแทนในตาชั่งแห่งความดีงามของคุณในโลกหน้า

(148) **เขียนนิสัยต่าง ๆ ของแม่คุณลงในกระดาษ** และตามด้วยวิธีการรับมือกับนิสัยเหล่านั้น คุณจะได้เข้าถึงการทำดีและได้รับความรักจากท่านง่ายขึ้น

(149) **สังเกตบุคคลรอบตัว** มีคนมากเท่าไหร่ที่ขาดแม่ พวกเขาไม่มีโอกาสทำดีต่อแม่ แล้วทำไมคุณถึงไม่พยายามทำดีกับแม่อย่างเต็มที่ในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ จงทำดีต่อท่านก่อนที่คุณจะไม่มีโอกาส

(150) **ยามที่ท่านล้มป่วย** จงเลื่อนการเดินทางของคุณออกไป และหยุดแผนงานทุกอย่างไว้ก่อน จงให้ความสำคัญกับท่าน เพราะท่านจะรู้สึกดียามที่ได้เห็นลูกๆ อยู่เคียงข้าง

พี่น้องที่รัก ...

นี่เป็น 150 วิธี แนวทางปฏิบัติดีต่อแม่ จงนำไปไตร่ตรองและพิจารณาก่อนนำไปใช้ หากมันเหมาะสมและดีต่อคุณก็ขอจงนำมันไปปฏิบัติเถิด

ท้ายนี้ ขอให้องค์อัลลอฮฺทรงประทานโอกาสการทำดีต่อมารดา และขอจงทรงอภัยในความบกพร่องและเลินเล่อในทุกการงานของบ่าว

สุลัยมาน บิน ศุก็อยรฺ อัศ-ศุก็อยรฺ

ผู้เขียน